

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Голова Предметної комісії

Гарант освітньої

програми **Наталія ВОЛЯНЮК**

Волянчук

« *26* » « *листопада* » 2021 р.

ПОГОДЖЕНО:

Проректор з навчальної роботи

Анатолій МЕЛЬНИЧЕНКО

Мельниченко

М.П.

« *26* » « *листопада* » 2021 р.

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ
для здобуття наукового ступеня доктор філософії
за спеціальністю 053 Психологія**

Програму рекомендовано вченою радою факультету соціології і права

Київ 2021

Зміст

1. Загальні відомості.....	3
2. Теми, що виносяться на екзаменаційне випробування.....	3
3. Навчально-методичні матеріали.....	8
4. Рейтингова система оцінювання.....	10

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Додатковий вступний іспит на навчання для здобуття наукового ступеня доктор філософії спеціальності 053 «Психологія» проводиться для тих вступників, які мають ступень магістра*, але не мають базової фахової освіти.

Освітня програма «Психологія» відповідає місії та стратегії КПІ ім. Ігоря Сікорського, за якою стратегічним пріоритетом університету є фундаменталізація підготовки фахівців. Особливості освітньої програми враховані шляхом обрання відповідних розділів програми додаткового вступного іспиту. Проведення додаткового вступного випробування має виявити рівень підготовки вступника з обраної для вступу спеціальності.

Теоретичні питання додаткового вступного іспиту можна поділити на два розділи:

1. Психологія соціальних явищ
2. Смислова регуляція діяльності

Завдання додаткового вступного випробування складається з трьох теоретичних питань. До екзаменаційного білету включаються відповідно: 1, 2 питання з першого розділу, 3 – з другого розділу.

Додаткове вступне випробування зі спеціальності проводиться у формі усного екзамену.

Тривалість підготовки вступника до відповіді – 1 година.

У наступному розділі програми наведені лише ті теми з зазначених розділів, які стосуються виконання завдань вступних випробувань.

Інформація про правила прийому на навчання та вимоги до вступників освітньої програми «Психологія» наведено в розділі «Вступ до аспірантури» на веб-сторінці аспірантури та докторантури КПІ ім. Ігоря Сікорського за посиланням <https://aspirantura.kpi.ua/>

*Відповідно до п.2 Розділу XV закону Про вищу освіту вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра

II. ТЕМИ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ДОДАТКОВЕ ВСТУПНЕ ВИПРОБОВУВАННЯ

1. Психологія соціальних явищ

1.1. Психологічна культура сучасного суспільства.

Мораль та моральність як основа життєдіяльності суспільства. Працелюбство як системостворююча якість особистості. Професійна самосвідомість психолога.

1.2. Соціально-психологічні передумови модернізації та інновацій.

Психологічні фактори модернізації. Психологічні складові інноваційної сфери. Бар'єри інновацій. Творчий потенціал суспільства. Психологія інноваційної активності.

1.3. Психологія довіри та недовіри у різноманітних сферах життєдіяльності людини.

Розуміння феноменів довіри та недовіри. Соціально-психологічні функції довіри та недовіри. Довіра як компонент психологічної дистанції. Психологія довіри в організації. Довіра та безпека особистості.

1.4. Психологія міжгрупових відносин.

Історія питання: етноцентризм, соціальна ідентичність, міжгрупова ворожість. Теорії соціальної ідентичності Г. Теджерела та Дж. Тернера. Процеси між групової диференціації та інтеграції.

1.5. Психологія масових психічних явищ.

Психологічні явища у великих соціальних групах. Психологія натовпу: ознаки, типологія та критерії виділення. Психологія чуток та паніки.

1.6. Психологічні прояви соціальної нерівності.

Психологічні теорії справедливості. Наслідки несправедливості та надлишкової нерівності. Шляхи скорочення нерівності та несправедливості.

1.7. Психологічні фактори корупції.

Корупція як психологічна проблема. Перешкоди при боротьбі із корупцією. Можливості психологічної науки та практики у протистоянні корупції.

1.8. Соціально-психологічні аспекти тероризму.

Психологічний підхід до вивчення тероризму. Внутрішньо групові процеси у терористичних організаціях. Рольова структура та вторинна соціалізація у групах терору. Механізми самовиправдання теракту.

1.9. Психологія конфлікту: теоретичні та прикладні аспекти.

Дослідження конфліктів: основні положення, функції, дефініції та типологія. Конфлікти в організаціях. Управління або врегулювання конфліктів. Посередництво у конфліктній взаємодії.

1.10. Агресивність як психологічна проблема.

Теорії агресивності. Зростання агресивності. Причини агресивної поведінки. Шляхи зниження агресивності.

1.11. Психологія брехні та обману.

Маніпуляції та шахрайство. Тактики міжособистісного впливу. Комунікативні ресурси адаптації особистості до жертви обману. Можливості

та обмеження підпорогового впливу на психіку людини.

1.12. Соціальна психологія мистецтва.

Мистецтво як соціально-психологічне явище. Особливості групової художньої діяльності. Соціально-психологічний вплив мистецтва: катарсис та антикатарсис; функції та дисфункції.

1.13. Спорт як соціально-психологічне явище.

Психологія суперництва, поведінкової установки, видовища. Змагальна активність спортсмена. Змагання як процес: суб'єктивні та об'єктивні ситуації, реакції та наслідки. Психологічний, соціальний та педагогічний ефект спортивного досягнення.

2. Смыслова регуляція діяльності

2.1. Проблема смыслу в контексті історії Всесвітньої психологічної думки.

Основні підходи до історико-психологічного дослідження. Позитивістський підхід. Три етапи розвитку психології: донауковий, філософський, науковий. Культурологічний підхід. Вчинкова концепція. Вчинок як логічний та історико-психологічний осередок психології. Логічна структура вчинку: ситуація, мотивація, дія, післядія. Смысл як феномен післядії. Історико-психологічна структура вчинку. Акцент на ситуацію (міфологічний період, античність, Середньовіччя). Акцент на мотивацію (Відродження, Барокко, Просвітництво). Акцент на дію (сцієнтизм). Акцент на післядію. Канонічна психологія.

2.2. Проблема смыслу в розумінні провідних наукових шкіл ХХ ст.

Смысл у інтроспективній традиції. Свідомість як суб'єктивний бік досвіду. Актуалізм як нівелювання метафізичних основ смыслу. Смысл у феноменологічній традиції. Іntenціональність свідомості як смыслова спрямованість її на предмет. Психоаналітична традиція. Лібідо як джерело смыслу. Аналітична психологія. Лібідо як енергетичний еквівалент цінності. Індивідуальна психологія: телеологічний характер розуміння смыслу. Смысл у біхевіоризмі. Цінність підкріплення. Когнітивізм: смысл як регулятор інформації.

2.3. Методологія наукового знання та проблема смыслу.

Науковий метод в широкому сенсі слова. Науковий спосіб пізнання, його складові: методологія, методика, методи у вузькому сенсі. Методологія філософська та технічна. Варіативність методології. Провідні методологічні конструкти ХХ ст.: психоаналітичний, діалектичний, структуральний, феноменологічний, екзистенціальний, онтологічний. Загальна методика психологічного дослідження. Класифікація методів. Провідні методи двох

мета-традицій сучасної психології : експериментально- та клінічно - орієнтованої.

2.4. Дівергенція професійної свідомості у психологічному науковому співтоваристві.

«Наука» та «практика» як основні генералізовані сфери діяльності психолога.

Розбіжність поглядів на простір, час, об'єктивність, вірогідність, та ін. у двох «професійних світах». Філософсько-методологічні корені розбіжностей. Проблема демаркації наукового знання . Справжня науковість та сцієнтистська ідеологія як джерела поділу. Особистісна значущість наукового знання. Методологічний плюралізм . Мультипарадигмальність гуманітарного знання.

2.5. Ціннісно-смилова сфера особистості: основні підходи.

Ціннісно-смилова сфера особистості як ієрархія ціннісних орієнтацій . Ціннісно-смилова сфера особистості як сукупність особистісних смислів. Досвід екзистенціального діяння як аналог ціннісно -смилової сфери особистості. Розбіжності у питанні детермінації ціннісно -смилових феноменів.

2.6. Діяльнісний підхід до ціннісно-смилової сфери. Особистісний смисл.

Діяльнісний підхід у класичній версії О.М. Леонтьєва. Розбіжності із суб'єктно-діяльнісним підходом С.Л. Рубінштейна. Свідомість та особистість як похідні від діяльності. Структура діяльності за О.М. Леонтьєвим. Діяльність – дія – операція. Мотив – мета – умови. Особистісний смисл як відношення мотиву до мети дії(або умов).

2.7. Діяльнісний підхід до ціннісно-смилової сфери. Смилові структури.

Розвиток поняття особистісного смислу у постлеонтьєвський період . Смилові структури: смислове настановлення, мотив, смислова диспозиція, смисловий конструкт , особистісні цінності і потреби . Смисл життя як інтегральна смислова орієнтація . Динамічна смислова система як принцип організації і основна одиниця ціннісно-смилової сфери.

2.8. Аспекти смислу в сучасній версії діяльнісного підходу.

Онтологічний, феноменологічний і діяльнісний плани розуміння смислу. Смисл як інтегративна основа особистості . Смисл як структурний елемент свідомості. Смисл як структурний елемент діяльності . Онтологічний аспект: смисл у системі життєвих відносин. Феноменологічний – смисл у структурі свідомості. Діяльнісний – смисл у структурі діяльності . Шляхи й механізми смислопородження.

2.9. Динаміка і трансформація смислових систем і структур.

Внутрішньоособистісна динаміка смислових процесів: смислоутворення, смислоусвідомлення, смислобудова. Філогенез та онтогенез смислової

регуляції. Механізми онтогенетичного розвитку смислової сфери.

2.10. Індивідуальні особливості смислової регуляції:

Диференціальна психологія смислової регуляції і. Індивідуальні особливості. Головні конструкти: телеологічність – каузальність, загальний рівень осмисленості життя, співвідношення ціннісної та потребової регуляції, структурна організація смислових систем, ступінь її усвідомленості, часова локалізація смислових орієнтирів.

2.11. Патологія смислової регуляції:

Смислова регуляція в патологічних процесах: алкоголізм, шизофренія, епілепсія, неврози, психопатії, афазія, стареча інволюція, соматичні хвороби, кризи, ПТСР. Смиловтрата. Порушення смислової регуляції при девіантному розвитку особистості.

2.12. Міжособистісні форми смислів.

Колективна ментальність та загальні смисли. Аспекти смислової комунікації. Групові смислоутворювальні контексти. Смысл та значення. Смыслова координація. Трансформація смислів у спільній діяльності. Спрямована трансляція смислів.

2.13. Ідея діяльнісного опосередкування особистості та колективу.

Системно-структурний підхід до особистості у радянській психології. Особистість як системна якість. Індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт. Вершинний та розширювальний підхід до особистості. Особистість як соціальний індивід, або соціальне у індивіді. Стратометрична концепція у соціальній психології.

2.14. Смысл і мотивація організаційної діяльності.

Проблеми організаційного опосередкування мотивації поведінки й діяльності. Полімотивація організаційної діяльності. Сфера утилітарної мотивації. Мотивація трудових функцій. Мотивація творчої актуалізації. Мотивація досягнень, кар'єри, винагороди. Сфера інституціональної мотивації, її спрямованість, соціально-психологічні механізми. Сфера мотивації організаційного менталітету. Мотивація приналежності. Мотивація престижу. Організаційна діяльність як мотивують фактор у реалізації смислу життя.

2.15. Ідея суб'єктного опосередкування діяльності та життя.

Суб'єктно-діяльнісний підхід, його гуманістична спрямованість. Поняття суб'єкту. Суб'єкт діяльності та суб'єкт життя. Суб'єктне опосередкування діяльності, свідомості та споглядання. Теорія особистості у суб'єктному підході. Діяльність як самодіяльність. Принцип творчої самодіяльності. Відносини людини і світу.

2.16. Екзистенціальний підхід до ціннісно-смислової сфери особистості.

Досвід екзистенціального діяння як аналог ціннісно-смислової сфери особистості. Рівнева модель ціннісно -смислової сфери особистості . Рівень глибинної універсальності . Рівень первинної колективності . Рівень індивідуальності. Рівень вторинної колективності . Рівень вершинної універсальності. Суб'єктна вісь. Генезис ціннісних феноменів.

ІІІ. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Література до 1-го розділу

1. Андреева Г.М. Психология социального познания / Андреева Г.М.; – М.: Аспект пресс, 1997.
2. Андреева, Г. М. Социальная психология : учеб. для вузов / Г. М. Андреева. – изд. 5-е, испр. и доп. – М.: Аспект Пресс, 2010. – 363 с.
3. Берковиц Л. Агрессия. Причины, последствия, контроль : пер. с англ. / Леонард Берковиц; Пер. А. Боричев, Л. Царук, Л. Ордановская.– СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК; М. : Олма-пресс, 2002.– 512 с.
4. Журавлев А.Л. Социально-психологические последствия неравенства доходов / А.Л. Журавлев, А.В. Юревич // Вопросы психологии, 2013, № 4. С.45-57.
5. Ильин Е.П. Психология доверия / Е.П. Ильин; – СПб.: Питер, 2013. – 288 с.
6. Купрейченко А.Б. Психология доверия и недоверия. / А.Б. Купрейченко; – М.: ИП РАН, 2008. – 571 с.
7. Ложкин Г.В. Практическая психология конфликта: Учеб. пособие. / Г.В. Ложкин, Н.И. Повякель // – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
8. Ложкін Г.В. Психологія спорту. / Г.В. Ложкин; – К.: Освіта України, 2012. – 487 с.
9. Ложкін Г.В. Психологія праці. / Г.В. Ложкін, Н. Ю. Воляннюк, О.О. Солтик; – Хмельницький: ХНУ, 2013. – 191 с.
10. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене / В.В. Москаленко// – К.: Центр учбової літератури, 2008 – 688 с. ISBN 978-966-364-591-9
11. Психология нравственности / Отв. ред. А. Л. Журавлев, А. В. Юревич; – М. : ИП РАН, 2010. – 508 с.
12. Решетников М.М. Психология коррупции: утопия и антиутопия / М.М. Решетников; – СПб.: Восточно-Европейский институт психоанализа, 2008. – 128 с.
13. Селигман А. Проблема доверия: пер. с англ./ А. Селигман; – М.: Идея-Пресс, 2002. – 256 с.
14. Соціальна психологія : навч. посібн. / Воляннюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В., Блохіна І. О., Кононець М. О., Москаленко О. В., Боковець О. І., Андрійцев Б. В. Київ, 2019. 254 с.

15. Тарабрина Н.В. Террористическая угроза / Н.В. Тарабрина, Ю.В. Быховец; – М.: ИП РАН, 2014. – 154 с. Психологическое здоровье личности и духовно-нравственные проблемы современного общества. М.: ИП РАН, 2014. – 318 с.
16. Татенко В. О. Соціальна психологія впливу: [монографія] / Татенко В. О. – К. : Міленіум, 2008.- 216 с.
17. Экман П. Психология лжи. Обмани меня, если можешь / П. Экман; С- Пб: Питер, 2003 г.

Література до 2-го розділу

18. Асмолов А.Г. Деятельность и установка // Асмолов А.Г. По ту сторону сознания: методологические проблемы неклассической психологии. – М.: «Смысл», 2002.– С. 16-166.
19. Братусь Б.С. К изучению смысловой сферы личности // Вестник Московского ун-та.. – Сер.14. – Психология. – 1981. – № 2. – С.46-56.
20. Делёз Ж. Логика смысла: Пер. с фр. – М.: Академия, 1995. – 298 с.
21. Казмиренко В.П. Социальная психология организаций: Монография. – К.: МЗУУП, 1993. – 384 с.
22. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, структура и динамика смысловой реальности. – М.: Смысл, 1999. – 487 с.
23. Основы психології: Підручник / За загал. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – К.: Либідь, 1995. – 632 с.
24. Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив. М.: Педагогика, 1982. - 255 с.
25. Рубинштейн М.М. О смысле жизни. Труды по философии ценности, теории образования и университетскому вопросу: [В 2 т.] / Под ред. Н.С. Плотникова и К.В. Фараджева. – Т. 1. – М.: Издат. дом «Территория будущего», 2008. – Т. 1. – 574 с.
26. Рубинштейн М.М. О смысле жизни. Труды по философии ценности, теории образования и университетскому вопросу / Под ред. Н.С.Плотникова и К.В.Фараджева. Вст. ст. К.В.Фараджева. – Т. 2. – М.: Издат. дом «Территория будущего», 2008. – 373 с.
27. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. Человек и мир. – СПб.: Питер, 2003. – 512 с.
28. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер Ком, 1998. – 688 с.
29. Рубинштейн С.Л. Принцип творческой самодеятельности // Вопросы философии. – № 4. – 1989. – С. 88-95.
30. Столин В.В. Самосознание личности. – М.: Изд. Моск. ун-та, 1983. – 284 с
Трубецкой Е.Н. Смысл жизни. – М.: Республика, 1994. – 432 с.
31. Франк С.Л. Смысл жизни // Смысл жизни: Антология. – М.; Изд. гр. «Прогресс-Культура», 1994. – С.489-583.
32. Франкл В. Человек в поисках смысла: Пер. с англ., нем. – М.: Прогресс,

1990. – 368 с.

33. Шпет Г.Г. Явление и смысл. – Томск: Водолей, 1996. – 192 с.

IV. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Початковий рейтинг абітурієнта за екзамен розраховується виходячи із 100-бальної шкали. При визначенні загального рейтингу вступника початковий рейтинг за екзамен перераховується у 200-бальну шкалу за відповідною таблицею (п.4).

2. На екзамені абітурієнти готуються до усної відповіді на завдання екзаменаційного білету.

Кожне завдання комплексного фахового додаткового вступного випробування містить три теоретичні питання. Перші два питання – з розділу 1, третє питання – з розділу 2.

Кожне з перших двох питань оцінюється у 30 балів за такими критеріями:

- «відмінно», повна відповідь, не менше 90% потрібної інформації – 27-30 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь, не менше 75% потрібної інформації (припустимі незначні неточності) – 23-26 балів;
- «задовільно», неповна відповідь, не менше 60% потрібної інформації (відповідь містить певні недоліки) – 18-22 бали;
- «незадовільно», відповідь не відповідає умовам до «задовільно» – 0 балів.

Третє питання оцінюється у 40 балів за такими критеріями:

- «відмінно», повна відповідь, не менше 90% потрібної інформації – 36-40 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь, не менше 75% потрібної інформації (припустимі незначні неточності) – 30-35 балів;
- «задовільно», неповна відповідь, не менше 60% потрібної інформації (відповідь містить певні недоліки) – 24-29 балів;
- «незадовільно», відповідь не відповідає умовам до «задовільно» – 0 балів.

3. Сума балів за відповіді на екзамені переводиться до екзаменаційної оцінки згідно з таблицею:

Бали	Оцінка
100...95	Відмінно
94...85	Дуже добре
84...75	Добре
74...65	Задовільно
64...60	Достатньо

Менше 60	Незадовільно
----------	--------------

4. Сума балів за відповіді на екзамені переводиться до 200-бальної шкали згідно з таблицею:

Таблиця відповідності оцінок рейтингової системи оцінювання (PCO, 60...100) балам 200-бальної шкали (100...200)

Оцінка PCO	Бали 100...200	Оцінка PCO	Бали 100...200	Оцінка PCO	Бали 100...200	Оцінка PCO	Бали 100...200
60	100,0	70	125,0	80	150,0	90	175,0
61	102,5	71	127,5	81	152,5	91	177,5
62	105,0	72	130,0	82	155,0	92	180,0
63	107,5	73	132,5	83	157,5	93	182,5
64	110,0	74	135,0	84	160,0	94	185,0
65	112,5	75	137,5	85	162,5	95	187,5
66	115,0	76	140,0	86	165,0	96	190,0
67	117,5	77	142,5	87	167,5	97	192,5
68	120,0	78	145,0	88	170,0	98	195,0
69	122,5	79	147,5	89	172,5	99	197,5
						100	200,0

5. Сума балів за відповіді на екзамені переводиться у традиційні оцінки згідно з таблицею:

Бали	Оцінка традиційна
181-200	«зараховано»
161-180	
141-160	
121-140	
101-120	
$RD \leq 100$	«не зараховано»

РОЗРОБНИКИ:

Воляннюк Наталія Юріївна, д.п.н., професор, професор кафедри психології і педагогіки

Ложкін Георгій Володимирович, д.п.н., професор, професор кафедри психології і педагогіки

Кононець Марія Олександрівна, к.п.н., доцент, доцент кафедри психології і педагогіки

Програму рекомендовано:

Вченою радою факультету соціології і права

Голова вченої ради

Яна ЦИМБАЛЕНКО

протокол № 3

від «26» «лютого» 2021 р.